

Progress sabiedrībā ir tad, kad risinājumu skaits ir lielāks par problēmu skaitu

Mūsu sabiedrības galvenās problēmas un to risinājumi

Pašreizējie notikumi, mūsu laika tendences un cilvēces vēsture rāda, ka nākotnē mēs piedzīvosim lielas izmaiņas ekonomikā un valsts pārvaldē. (Palūkosimies un Ēģipti) Lai no šī laika gūtu kādu labumu, mums jāzina, kas šodien ir slikti, ko un kā jāmaina. Jāredz panorāma.

Ja minētās izmaiņas būs lielas, mums būs iespēja daudzas pašreizējās problēmas risināt, mēģinot izveidot labāku un taisnīgāku valsti.

Šeit uzskaitītas viegli un grūti, tuvākā un tālākā nākotnē risināmās problēmas.

1. Sociālais taisnīgums.

Šī problēma ir tik pat veca, cik veca ir cilvēce. Sociālā taisnīguma jautājumi ir apzināti un risināti, kamēr vien ir pastāvējušas cilvēku sabiedrības:

“Cilvēki domā, ka viņi ir brīvi, bet tā ir liela kļūda. Brīvi viņi ir tikai tajā dienā, kad vēl parlamentu. Pārējā laikā viņi ir vergi un nekas. Viņi izmanto īso brīvības brīdi, lai to pazaudētu. Un tas ir pelnīti.” Ž.Ž.Ruso.

Bet šodien nav daudz citādāk: „**Ar vēlēšanām elite dod cilvēkiem iespēju balsot. Nelaime ir tā, ka tas ļauj viņiem domāt, ka viņi pieņem lēmumus.**” S. Hantingtons.

Pagājušā gadsimtā to vispārīgāk pateica A. Einšteins:

„Liela daļa cilvēces vēstures pildīta ar cīņu par cilvēka tiesībām. Tā ir mūžīga cīņa, kurā pilnīga uzvara nav iespējama. Bet šīs cīņas atmešana nozīmē cilvēku sabiedrības sabrukumu.”

Latvijā šī cīņa, kas pavada visas cilvēku sabiedrības, ir ļoti vāja, tā gandrīz nenotiek. Tam vismaz trīs iemesli:

1) padomju sistēma vairākos piegājienu iznīcināja Latvijas gaišākos, izglītotākos cilvēkus.

Rezultātā Latvijā ir sociāldemokrātu partija, kurai nav sociāldemokrātu programmas. 2007.g. 27. novembra ‘Latvijas avīzē’ Juris Bojārs raksta:

“Labējie vislielāko nodokļu nastu uzvēla vistrūcīgākajiem, iedibinot valstī ‘regresīvo nodokļu sistēmu’, noteicot iedzīvotājiem ienākumu nodokli 25%, bet uzņēmējiem 15%. Akciju kapitāls un spekulācija ar nekustamajiem īpašumiem nav aplikta ar nodokļiem vispār. Progresīvā nodokļu sistēma, kas Latvijā pastāvēja kopš 1919. gada un dominē vairākumā pasaules labklājības valstu, Latvijā nav ieviesta. Jāievieš bagātības nodoklis.”

“...vai nu pilnīgi jāmaina visa LSDP postā novedusī vadība un valde, jauniem spēkiem masveidā stājoties partijā un pārņemot varu, vai jātaisa jauna Latvijas Sociāldemokrātiskā partija no jauniem, principiāliem, godīgiem sociāldemokrātijas entuziastiem, kas ir ar mieru strādāt, nevis lai apmierinātu savu varas un mantas kāri, bet lai ieviestu Latvijā Eiropas labklājības valstij atbilstošas pārmaiņas.”

“Tautai jābeidz ticēt katrās vēlēšanās jauniem brīnumdariem un viņu partijām. Brīnums notiek tikai tad, kad plašas tautas masas pašas iesaistās politisko reformu procesā kā LTF laikā un turpina aktīvi līdzdarboties arī pēc revolūcijas. Citādi notiek kā Francijā – **‘revolūciju iznesa tauta, bet tās augļus nozaga spekulanti’**.”

2) padomju režīms izveidoja pasīvus un savtīgus indivīdus, kuri rūpējas tikai par sevi, un ņem tad, kad var paņemt. Šādi cilvēki nepiedalās kopēju problēmu risināšanā. To mēs novērojam, kad, piemēram, pasaulē cilvēki pret kaut ko protestē. Latvijā šādu protestētāju procentuāli ir 10-100 reizes mazāk.

3) „Cilvēki, kuri nevar apmaksāt savus rēķinus, saņemt medicīnisko palīdzību un pabarot savus bērnus, daudz nerūpējas par apkārtējās vides un citiem globāliem jautājumiem. Lūk, tādēļ nav iespējams atdalīt sociālā taisnīguma un bagātību sadales jautājumus no apkārtējās vides saudzēšanas jautājumiem.”(Bob Zanelli)

Risinājums. Kā redzam no pasaules domātāju izteikumiem, sociālā taisnīguma problēma ir visu cilvēces sabiedrību pavadoņa. Tās risinājumu visai skarbi izteicis Verners Heizenbergs: „**Cilvēki savus uzskatus nemaina, viņi izmirst.**”

Mazliet saudzīgāk to pašu pasaka mūsdienu biologi: „**Cilvēki savus uzskatus maina tikai tad, kad ir apdraudēta viņu izdzīvošana.**”

2. Bagātības polarizācija.

Elitei uzkrājumi un īpašumi dod papildus ienākumus, vienkāršajiem iedzīvotājiem – zaudējumus (noguldījumu procenti bankā nesedz globālo naudas devalvāciju).

Otru polarizācijas daļu veido elites ietekme uz sabiedrības lielajiem ekonomikas procesiem, kas tai dod papildus peļņu, kuru apmaksā tauta (globālas būves, lielo uzņēmumu privatizācijas, ražošanas, pakalpojumu un tirgus nozaru veidošana vai slēgšana).

Risinājums. Daļēju balansa atjaunošanu var panākt, visiem ienākumiem piemērojot proporcionālus un progresīvus nodokļus. Nulles deklarācijas un ienākumu pārskatu iesniegšana. Vienota valsts iestāžu amatpersonu algu sistēma.

Šis risinājums prasa uzraudzības un piedziņas mehānismu izveidošanu. **Šie uzdevumi nav vienkāršāki par privātajās rokās atdoto īpašumu apsaimniekošanu,** to neprasnīga izpilde ved pie minētās polarizācijas palielināšanas.

Kaut arī likumdošanas un uzraudzības iestāžu darbības pamatā ir nevainības prezumpcija, sabiedrības dzīves spēles noteikumu pamatā jāliek mūsdienu biologu atziņa, ka mēs **esam primātu pēcteči, kuriem piemīt instinkts ņemt arī tad, kad izdzīvošanas nodrošināšanai tas nav nepieciešams.** Uzraudzības sistēmu jāveido, apzinoties šo cilvēku īpašību.

3. Melnā biznesa īpatsvars nacionālajā kopproduktā.

Korupcija un melnais bizness ir mūsu civilizācijas slimība, tā ir globāla. Šī problēma ir abu pirmo problēmu neregistrētais, nedeklarētais turpinājums. Šīs nozares apjomu raksturo galvenais skaitlis – nelegālā biznesa daļa nacionālajā kopproduktā, Latvijā tā ir ap 30%. Tās spēku raksturo milzīgie līdzekļi, kurus dalībnieki izlieto savas darbības uzturēšanai, tās iespaidā izveidoti pārkāpumus un valsts izlaupīšanu pieļaujoši likumi, izmeklēšanas un tiesu lēndarbība, slepenība un birokrātija.

Pašlaik Latvijā (u.c. pasaules valstīs) starp nelegālo biznesu un valsts varu **pastāv kaut kāds līdzsvars, kuru sabiedrība ir spiesta pieņemt kā neatņemamu savas dzīves sastāvdaļu.**

Risinājums. Bez kardinālām izmaiņām masu cilvēka vērtībās un domāšanā būtiskas izmaiņas ekonomikā nav gaidāmas.

Šeit divi ceļi:

1) **patiesu, uz reālo dzīvi balstītu ētikas vērtību veidošana cilvēku apziņā;**

2) **visu valsts iestāžu darbinieku darba vērtēšana,** izmantojot masu apkalpošanas teorijas jēdzienus un reālās cilvēku īpašības.

Policijas, izmeklēšanas iestāžu un tiesu sistēmas darbu **mēra ar attiecīgā nozarē paveikto uzdevumu un atrisināto problēmu skaitu.** Šos skaitļus regulāri publicē un stāvokļa uzlabošanu paziņo par sabiedrības galveno uzdevumu. Darbinieku apmaksā – atbilstoši šiem skaitļiem.

Tas ir grūts uzdevums. Mēs zinām, ka elite saviem bērniem nodrošina izcilu izglītību un informētību. **Uzraudzības sistēmas cilvēku kompetencei, morālajām vērtībām un ieinteresētībai jābūt augstākiem.**

4. Masu apziņas un rīcības manipulācija masu informācijas līdzekļu (MIL) izpildījumā.

Plašā skatījumā mēs cilvēka apziņas un rīcības pārvaldīšanu redzam visā cilvēces vēsturē. Šī apziņas pārvaldīšana ir ļāvusi atteikties no ķēdēm, ar kurām vergus piekala pie darba sola, un aizvietot tās ar pašu cilvēku rīcību, kuru veido sabiedrības kultūra, šaurāk – apziņas manipulācija un pārējie dzīves spēles noteikumi. Mūsdienu sabiedrībā atšķirībā no viduslaikiem apziņas manipulācija ir kļuvusi masveidīga, bet ķēdes – nevajadzīgas.

Risinājums. Nākotnē cilvēce izmantos internetu pavisam jaunas– globālas apziņas (globālās problēmas apzinošas) domāšanas un rīcības veidošanai.

5. Mūsdienu sabiedrībā ir iespējama visai nepilnīga demokrātija vismaz trīs iemeslu dēļ:

1) materiālo labumu sadales jeb **dzīves spēles noteikumi sabiedrībā vienmēr apsteidz likumus, kas tos uzrauga un regulē;**

2) **demokrātija, kurā piedalās neinformēti cilvēki, kas nezina faktisko stāvokli, ir tukša skaņa.** “Whenever the people are well-informed, they can be trusted with their own government,” Thomas Jefferson, 1789

3) dzīve mūsdienu sabiedrībā ir specializēta daudzās nozarēs. Katrā nozarē nepieciešama kompetence, kuras iegūšana prasa lielāko daļu no cilvēka mūža. Šī kompetence ir inženiera, lidmašīnas pilota, ārsta vai jurista kvalifikācija, bez tām mūsdienu **sabiedrība vairs nevar pastāvēt. Valsts vadīšana, kuru mēģina veidot nespeciālisti, sabiedrības vadības pamatprincipus un procesus nezinoši un nesaprotoshi cilvēki, ir pilnīgs absurds.** Šī absurda lietošana visu sabiedrību nolemj nožēlojamai eksistencei.

Risinājumi. Pirmo demokrātijas problēmas risinājumu jau sen ir pateikuši cilvēki ar lielāku demokrātijas pieredzi:

„**Gudri cilvēki šīs vienkāršās patiesības ierakstīja Neatkarības deklarācijā, bet, ja nākotnē kādi cilvēki vai grupas paziņos, ka tikai bagātiem ir pieejama dzīve, brīvība un laime, tad viņu pēcnācējiem jāielūkojas Neatkarības Deklarācijā un jāatrod sevī drosme atjaunot cīņu, kuru uzsāka viņu tēvi.**” Abrahams Linkolns

“**History is the long and tragic story of the fact that privileged groups seldom give up their privileges voluntarily.**” Martin Luther King.

Tādēļ **mums nav pamata domāt, ka īsā laikā kaut ko radikāli izmainīsim.** Bet vienlaicīgi mums jāatceras Einšteina sacītais – ja mēs cīņu atmetīsim, tad sabrukums un degradācija ir garantēti.

Otrās problēmas (5.2) risinājums pašreizējā sabiedrībā nav paredzams. Izskatās, ka izmaiņas būs iespējamās tikai lielāku notikumu gaisotnē. Nepieciešamās izmaiņas: radikāla un totāla masu izglītības un informēšanas politikas maiņa no maldināšanas, izklaidēšanas un nekā nedarišanas uz apzinātu visu cilvēku izglītošanu valsts pārvaldes un mūsdienu cilvēka dzīves pamatjautājumos. Tautas indivīdu kompetenta, informēta viedokļa veidošana ir valsts MIL galvenais un svarīgākais uzdevums.

Trešās problēmas risinājums (5.3) ir iespējams. Galvenais, ko jānodrošina vēlētājam, ir – **iespēja vērtēt un iespaidot likumdevēja un valdības darbu pēc esošā stāvokļa maiņas, pēc iegūtajiem rezultātiem.** Tas nozīmē, ka ierindas vēlētājam nevienā nozarē nav jāsasniedz tādu pašu rezultātu, kā, piemēram, izcilam sportistam, bet vērtēt sportista (speciālista) sasniegumu viņš var. Šādas **vērtēšanas sistēmas mums nav, bet to var izveidot** - lietojot internetu, ir iespējams vērtēt galvenos visu vadītāju

un iestāžu darba rezultātus un iespaidot viņu darba samaksu. Pašreiz **mūsu sabiedrībā profesionālaun objektīva tautas ievēlēto cilvēku darba vērtēšana un uzraudzība nenotiek**: nav tādas vērtēšanas sistēmas. Tās vietā ir patvaļa: paši sevi vērtē un paši sev (vai arī – sociālās grupas dalībnieki viens otram) nosaka algu.

6. Varas rīcības ierosināts masveida cinisms, nihilisms un bezcerīgums.

Šāds nihilisms veidojas, kad Valsts prezidente un ministru prezidents saka, ka ar Krieviju jānoslēdz jauns robežlīgums, kas paredz Abrenes atdošanu Krievijai, un juristi un loģiski domājoši cilvēki izlasa Satversmes 3. pantu: Latvijas valsts teritoriju starptautiskos līgumos (šajā gadījumā tas ir 1920.g. miera līgums) noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale

un 77. pantu: Ja Saeima grozījusi Satversmes..., trešo... pantu, tad šādi pārgrozījumi, lai tie iegūtu likuma spēku, ir apstiprināmi tautas nobalsošanā, tad cilvēki saprot, ka ierosinātā robežlīguma noslēgšana ir pretrunā ar Satversmi.

Kad valsts vadītāji nolemj no valsts budžeta apmaksāt Parex bankas zaudējumus, neprasot tautas atļauju un piekrišanu, un faktiski stāvokli slēpj no tautas, paziņojot atbilstošos dokumentus un līgumus par slepeniem, tad tas veido pesimismu, bezcerīgumu un pamatotu neticību, ka nākotnē būs labāk.

Tie, kas savas kļūdas neatzīst un slēpj, ir nolemti tās atkārtot.

Risinājums. Radikāla izmeklēšanas un tiesu sistēmas reforma.

Principi:

- darbinieku apmaksā atkarīga no atrisināto problēmu skaita un no esošā stāvokļa maiņas;
- sodam par pārkāpumu jābūt nevis visiem vienādam, bet – atbilstošam sabiedrībai nodarītam kaitējumam.

Tas nozīmē, ka izmeklēšanas, tiesu un valsts iestāžu darbinieku sodam daudzos gadījumos par vienu un to pašu pārkāpumu jābūt lielākam par sodu, kuru saņem ierindas pilsonis. Šī tiesu sistēmas reforma jānoformulē kā svarīgs visas sabiedrības uzdevums.

7. Noziegumu izmeklēšanas un tiesu lēndarbība.

Daļēji to rada cilvēka smadzeņu darbības īpatnības – vajadzība sevi apliecināt, nepamatoti izceļot savu svarīgumu. Bet galvenokārt tā ir sociāla parādība, kādu pieredzējam, kad padomju režīma laikā nevarēja dabūt auto detaļas. Šos procesus ierosina un atbalsta ļaunās grupas, kas no tā gūst labumu.

Risinājums. Kā iepriekš – radikāla tiesu sistēmas reforma. Jāizveido kompetenta uzraudzības sistēma. Tas nav vienkārši, daudzos gadījumos **uzraudzītāju un sistēmas veidotāju kompetencei jābūt augstākai par sistēmas dalībnieku kompetenci.**

8. Latvijas Krimināllikumā ignorēts taisnīguma princips: valsts nerūpējas par cietušā zaudējumu kompensāciju.

Pašreizējais Latvijas krimināllikums paredz pārkāpēja ieslodzīšanu cietumā arī tajos gadījumos, kad tas nav vajadzīgs nedz pārkāpēja pārveidošanai, nedz sabiedrības drošībai.

Risinājums. Kriminālitiesu apkaršanas pamatā jāliek saudzīguma princips: **sodam jākompensē sabiedrībai vai indivīdam nodarītais kaitējums, iespējami saudzējot pārkāpēju.** Pārkāpējs jāliek cietumā tikai tad, ja viņš ir bīstams sabiedrībai.

9. Latvijas valstij nav savas pozīcijas cilvēka dzīves pamatjautājumos:

kas mēs esam, kāda ir mūsu dzīves jēga, kāda ir katra cilvēka vieta mūsu valstī un pasaules civilizācijā. Kas ir atļauts, kas ir aizliegts, un kāpēc. **Nav pamatpatiesību, nav pamatprincipu, ir tikai viedokļi.**

Maija Kūle grāmatā 'Eirodzīve' izteiksmīgi apraksta esošo stāvokli: „Būtu naivi domāt, ka mūsdienu eirodzīvei – arī Latvijas sabiedrībai – ir saistošas tādas tēmas kā morāle, labā un ļaunā kritēriji. Deviņpadsmitais un agrākie gadsimti, kad kristietība vēl valdīja cilvēku prātos, ir pagājuši” (404.lpp.). „Jo vairāk Latvija iekļaujas Eiropas garīgās dzīves norisēs, jo lielākā mērā sabiedrību pārņem tajā valdošais gars. Bet šis gars nes sev līdzīgu atziņu, ka universāla ētika nav iespējama” (406.lpp.).

Mūsu filozofiem nav risinājumu, nav pozitīvās platformas, ko piedāvāt sabiedrībai: „Universāla dzīves jēga, ko varētu kādam iedot, nepastāv” (179.lpp.).

Faktu, ka 'kristietība vairs nevaldā cilvēku prātos', valsts vadītāji mēģina labot ar vairāk vai mazāk izteiktu reliģijas atbalstīšanu.

Risinājums. Fundamentāli jāmaina izglītības sistēma.

Ētikas un filozofijas jomā atklāti atteikties no iepriekšējo gadsimtu reliģijām un sarežģītiem filozofiskiem prātojumiem, to vietā liekot mūsdienu zinātnes atziņas. Nedz mākslā, nedz kultūrā, nedz arī izglītībā neatbalstīt postmodernisma deklarēto visatļautību un dažādu uzskatu vienlīdzību, sabiedrībā izplatīto pesimismu un nihilismu, to vietā liekot **dzīves jēgu un piepildījumu, kuru dod uz mūsdienu zināšanām balstīts pasaules uzskats. Izteikums „Universāla dzīves jēga, ko varētu kādam iedot, nepastāv” neatbilst patiesībai: mūsdienu zinātne katram domājošam cilvēkam dod skaidru, uz novērojumiem un faktiem balstītu priekšstatu par Visuma, komplicētības un dzīvības izcelsmi, par mūsu vērtībām un Homo sapiens uzdevumu un esības jēgu.**

Valstij piederošo MIL un izglītības sistēmas radikāla reforma. Izglītības pamatā jāliek mūsdienu zinātnes atziņas. Ētisko vērtību veidošana tautas apziņā ir valsts MIL un izglītības sistēmas uzdevums. Skolās sarežģītos mūsu dzīves jautājumus jāreducē uz pamatlikumiem un jāmaca šos pamatlikumus apzināties un domāšanā lietot.

Izglītības sistēmas un valsts MIL darbs **jāvērtē** nevis ar patērēto stundu skaitu vai iztērētās naudas daudzumu, bet ar **mūsdienīgu aptauju un testu palīdzību, kas objektīvi uzrāda masu cilvēka apziņas attīstību un indivīdu sagaidāmo rīcību.**

Valsts svētkos Valsts prezidentam jāuzrunā sava tauta un **jāsaka patiesību** par to, kas ar mums notiek, ko mēs darām pareizi un ko darām nepareizi. Kāda ir zinātniski pamatota, attīstību veicinoša norma.

Ekonomikas un morāles jautājumi ir saistīti: **ja cilvēku dzīvei nebūs īstenībai atbilstošu morāles un ētikas pamatu, tad negodīguma apkarošana ekonomikā ir bezcerīgs pasākums.**

Mūsu dzīves spēles noteikumu pamatā jābūt nevis deklarētiem aizliegumiem vai lozungiem, bet gan principiem, kurus cilvēki ievēro tādēļ, ka uzskata tos par pareiziem un taisnīgiem.

10. Valstī nav apzinātas un noformulētas galvenās ekonomikas problēmas un to risināšana.

Valsts iestāžu darbu nevērtē un darbinieku samaksu neveido pēc galvenajiem skaitļiem ekonomikā, izglītībā, veselībā, noziedzības apkarošanā, labklājībā, piemēram, pēc bagātības polarizācijas maiņas.

Risinājums. Ekonomikas pamatā jāliek valsts regulēts un uzraudzīts brīvais tirgus, sacensība un konkurence. Uzvar labākais, bet spēles noteikumu pārkāpējs tiek izslēgts. Neatkarības un labklājības pamatā jāliek tas, ko mēs saražojam un varam pārdot. Jāierobežo nulles summas finanšu operācijas, t.i., tādas, kuru rezultātā notiek bagātības pārdale starp sociālām grupām, bet nekas netiek radīts vai izgatavots. Jāizveido valsts uzraudzības sistēma, kas šādas operācijas ierobežo vai padara neizdevīgas. **Šādas sistēmas radišana un uzturēšana nav viegls uzdevums.**

11. Noziedzība.

Risinājums. Globāla valsts ekonomisko rādītāju, bet, svarīgāk - valstī izdarīto pārkāpumu statistika kā galvenais faktiskā stāvokļa raksturotājs.

Valdības darbu vērtē un apmaksu veido pēc šiem skaitļiem un to maiņas (piemēram, izskatīto, atrisināto un noraidīto iesniegumu skaits). Kriminalitātes apkarošanas jomā radikāla likumu uzraudzības un sodu sistēmas maiņa.

Uzskaites, uzraudzības un **no rezultātiem atkarīgas apmaksas izveidošana nav viegls uzdevums**: ja tas tā būtu, tad šādas sistēmas būtu radītas un strādātu nevis atsevišķās vietās un valstīs, bet - visā pasaulē.

12. Iedzīvotāji savu valsti uzskata par svešu un naidīgu.

Sabiedrībā izveidojušās divas antagonistiskas cilvēku grupas. Vienā pusē ir valsts iestāžu darbinieki, kuri pārstāv valsti, kas nerūpējas par saviem pilsoņiem, tos neaizstāv un tiem nepalīdz, un otrā pusē ir iedzīvotāji, kuri savu valsti jūt kā kaut ko svešu un naidīgu, kuru apkrāpt ir 'goda, slavas un varonības lieta'.

Iedzīvotāju vairākums nejūt savu valsti kā pašu radītu sistēmu, kura strādā priekš viņu labklājības, ir tiem izdevīga, tos atbalsta un aizstāv. Tādēļ viņi ir vienaldzīgi un apātiski, nepiedalās valsts veidošanā, partiju un sabiedrisko organizāciju darbā un politikā.

Ir iestājusies pozitīvā saite – **jo vairāk valsts no iedzīvotājiem cenšas piedzīt nodokļus un parādus, jo mazāk valsts rūpējas par savu iedzīvotāju labklājību un tiesībām, jo vairāk iedzīvotāju šo valsti neatbalsta**. Ja **pozitīvo saiti veidojošo cilvēku skaits palielinās, sabiedrība lemta bojāejai** - iestājas kāds galējais stāvoklis, kurš izpaužas, piemēram, kā vispārējs pārtikas, kādu preču, ūdens vai enerģijas trūkums. To ilustrē nesenā padomju režīma sabrukums.

Risinājums. Jāmaina vēlēšanu likums, pamatā liekot atziņu, ka **valsts pārvaldi, tāpat kā lidmašīnas vadību un ķirurģisku operāciju, var uzticēt tikai sagatavotiem cilvēkiem**. Vēlēšanu tiesības nevar parādīties automātiski, pēc kāda vecuma sasniegšanas, bet tikai tad, kad pilsonis ir apliecinājis savu spēju un vēlēšanos piedalīties sabiedrības dzīves veidošanā. Visās skolās jā māca priekšmetu **'mūsdienīgas valsts pārvaldes pamati'** un **balsošanas tiesības jebkuram pilsonim parādās tikai pēc eksāmena nokārtošanas un atestāta saņemšanas**.

Panorāmas skatījums. Šajā rakstā lielās cilvēces problēmas aprakstītas ļoti saudzīgi, citējot pasaules zinātniekus un domātājus. Bet ir pieejami arī tiešāki un skarbāki zinātnieku un politiķu izteikumi:

The ultimate underlying problem is that we human beings have lots of nonsense ideological garbage which influences how we think and behave. This is of course the case with Americans as well, who are programmed by corporate advertisements, political rubbish, economic quasi-religion of the market and so forth. **The problem is basically universal and global.**

Vai arī, piemēram, Our (Wealth-Dominated) Banana Republic

<http://www.readersupportednews.org/video/4-video/4142-sen-bernie-sanders-our-wealth-dominated-banana-republic>.

ASV mums ir priekšā ne tikai zinātnē, tehnoloģijās, labklājībā un demokrātijas sasniegumos, bet arī minēto problēmu izpausmēs - parādos, karos, demokrātijas sabrukšanā, ekonomikas problēmu un politiskās cīņas jomā:

http://www.truthdig.com/report/item/happy_as_a_hangman_20101206/.

Ar sanākšanu pie Saeimas nama un pakliegšanu nepietiek. Nepietiek ar to, ka mums kaut kas nepatīk, ka mēs pat pamatoti pret to protestējam. Ar postīšanu, noliegšanu un protestēšanu vēl neviens neko nav uzcēlis. Vēl divas lietas ir absolūti nepieciešamas:

1) Visiem **protestētājiem skaidri jāzina un jāprot pateikt, kā jādara, kā viņi grib un prot darīt labāk**; lai to spētu, jādiskutē, jāmācās. **Vajadzīga kompetence** daudzos specifiskos jautājumos, un vēl divos – **jāprot novērtēt ievēlēto cilvēku darbu** (tas nozīmē – jāprot izveidot vērtēšanas sistēmu!), un **jāprot novērtēt ievēlēto cilvēku godīgumu**. Pēdējais nereti ir vēl grūtāks uzdevums – **citam valodu var iemācīt tikai tas, kas pats to prot**.

2) Protestētājiem **jāprot darīt labāk un to jāpierāda** ar savu rīcību. To dara, veidojot savas organizācijas un izplatot zināšanas.

Politiskā protesta pāraugšana veikalu izlaupīšanā un ēku demolēšanā ir kaitīga:

a) pie varas esošajiem ir viegli cīnīties ar protestētājiem, jo viņi ‘savalda likuma pārkāpējus’;

b) iznīcinot materiālās vērtības, tauta iznīcina pašas saražoto;

c) protestētāji netuvojas savam mērķim – pievērst savam postam pasaules sabiedrības uzmanību un saņemt pasaules progresīvo cilvēku atbalstu; šādi protestētāji degradē, apkauno savu ideju;

d) šādi protestētāji nav gatavi radīt ko jaunu, labāku. Viņi ir līdzīgi Romas Spartaka sacelšanās dalībniekiem: uz brīdi ieguvuši varu, dara to pašu, pret ko protestēja – dzēra vīnu un izklaidējās ar sievietēm.

Secinājumi. Mums nav nekāda pamata domāt, ka 1% elite, 10% nodrošinātie un 50% uz nodrošinājumu skrejošie mainīs izglītības sistēmu. Pirmie to nedarīs tādēļ, ka viņi ir pietiekami izglītoti, lai nezāgētu zaru, uz kura sēž, otrie – tādēļ, ka viņiem nav laika, viņiem jāstrādā, jā rūpējas par bērniem un izdzīvošanu, bet trešie, šeit nepieminētie, to nedarīs tādēļ, ka viņi nevar.

Tūlītēju un universālu risinājumu nav nevienam. Droši vien tādēļ, ka tie nav iespējami. Cilvēki mācās nevis tad, kad viņiem kāds pasaka vai vēsture parāda, bet tikai tad, kad viņi paši ir visu pārbaudījuši, pieredzējuši, sāpējuši un gājuši bojā. Bet, neskatoties uz to, **šo mācīšanās procesu var paātrināt un veicināt.**

No mūsdienu sabiedrību vēstures, no cilvēces lielo domātāju izteikumiem un uzskaitīto problēmu risināšanas grūtībām redzam, ka **problēmas ir neatņemams cilvēku sabiedrības pavadoņi**. To apzināšanās ir pirmais solis – slimību var ārstēt tikai tad, kad ir apzināti simptomi un uzstādīta diagnoze.

Pirmo reizi cilvēces vēsturē uz zemākiem materiālo labumu sadales pakāpieniem stāvošajiem ir parādījusies iespēja sevi aizstāvēt – izmantojot internetu. Kā priekš savstarpējas saziņas, tā arī – priekš mācīšanās, priekš gatavošanās savas valsts pārvaldei. Tikai šeit vietā atcerēties Žana Žaka Ruso brīdinājumu: „**Ja mēs izmantosim īso brīvības brīdi, lai to atkal pazaudētu, tad tas būs pelnīti.**”

Cilvēces vēsture rāda, ka pietuvoties demokrātijai izdevies tikai dažās pasaules valstīs. Un tas nav viegli. To rāda pašreizējie notikumi Ēģiptē un Āfrikas valstīs. Bet sākumā ir vienkārši: **izplatīt zināšanas, kamēr cilvēku vairākums apzināsies, kas ar mums notiek. Informācijas teorija saka, ka rīcība sekos neizbēgami: katra loģiskā automāta rīcība (gadījuma notikumu izpildījumā 😊) ir atkarīga, ir noteikta ar tajā ielikto informāciju.**

Autors: Imants Vilks

kopēts no lapas: <http://basicrulesoflife.webs.com>

kopēja un sakārtoja: Edmunds Zālīte